

Pyyhitään historia (?)

Ateneumissa on tällä hetkellä esillä nykyaiteilija [Adel Abidin \(s. 1973, Bagdad, Irak\) näyttely History Wipes](#), joka levittäytyy erilaisina videoinstallaatioina ja veistoksina museon eri kerroksiin ja tiloihin.

Abidin uudet ja viime vuosien aikana syntyneet teokset käsittelevät erilaisia historiamme kipupisteitä ja ihmisenä olemista maailmassa, joka on monelta osin hyvin epävakaa. Kävin katsomassa, tai oikeastaan kokonaisvaltaisesti kokemassa, kyseisen näyttelyn keskiviikkona 28.3.2018. Sopivasti siis [Uhrin identiteetti -työpajamme](#) jälkitunnelmissa.

Ateneumissa oli meneillään tuolloin opiskelijapäivä, jolloin opiskelijat pääsivät museoon ilmaiseksi. Päivän yhteydessä museossa järjestettiin myös paneelikeskustelu identiteetistä, vallasta ja kulttuurista. Keskustelemassa olivat itse taiteilija Adel Abidin, Ateneumin museonjohtaja Susanna Pettersson, Sitran ennakoitiasiantuntija Mikko Dufva sekä Helsingin kuvataidelukion nuoria.

Ainakin ilta-aikaan Ateneumin käytävät, rappuset ja salit täyttyivät ihmisistä. Vilinästä huolimatta huomasin kuitenkin olevani välillä teosten äärellä yksin, toisessa hetkessä kokemusta oli taas jakamassa kymmeniä ihmisiä. Yksin koetun ja yhteisesti jaetun vuorottelu sopi mielestäni hyvin näyttelyn tematiikkaan. Viha, pahuus ja vaino tuntuvat jättävän ihmisen niin yksin. Mutta toisaalta se on illuusiota, sillä me olemme yhdessä olemassa. Meillä on yhteinen historia, nykyisyys ja tuleva. Yksin kohdattu ja koettu väärä, viha, väkivalta ja vaino muuttuvat lopulta kollektiivisiksi, sukupolvelta toiselle siirtyviksi traumaiksi, muistoiksi, möykyiksi. Me emme siis ole irrallisia, vaan kannamme taakamme yhdessä, sukupolvesta toiseen. Emme pääse pakoon, vaikka kuinka sulkisimme silmämme siltä, mitä ympärillämme tapahtuu ja on tapahtunut viime vuosikymmenten ja -satojen, jopa vuosituhansien, aikana. Meillä on samalla kuitenkin yhdessä mahdollisuus, ja myös vastuu, vaikuttaa siihen, miten tuleva muotoutuu ja millaisia taakkoja jätämme tuleville polville kannettavaksi ja selviteltäväksi.

Toisaalta, kenen kertomista tarinoista historiamme lopulta koostuu, ja ketkä ovat vastuussa siitä, mitä historiasta kerrotaan – tai jätetään kertomatta? Voimmeko luottaa historiaamme, vai onko se vain illuusiota?

Entä jos historia pyyhittäisiinkin pois, ja kaikki maailman taakat ja painolastit poistettaisiin ihmisten harteilta? Ja samalla kaikki ympärillämme juuri nyt tapahtuva epämiellyttävä häviäisi, silmänräpäyksessä. Ei olisi sotia, pakolaisuutta ja konflikteja. Ei etnisiä puhdistuksia, manipulointia, pakkopalautuksia ja väärinkäytettyjä valta-asemia. Kaikkia niitä asioita, joita maailmassa on tapahtunut kautta historian, ja tapahtuu juuri nyt tällä hetkellä. Asioita, joita emme mielellämme ajattele ja joista vaikenemme, joille

suljemme silmämme ja käännämme selkämme. Asioita, joista emme edes mahdollisesti, syystä tai toisesta, tiedä. Abidinia kiinnostaakin juuri ne asiat, jotka pyyhitään pois näkyvistä. Taiteellaan hän koittaa tarkastella, mitä asioita pyritään häivyttämään ja mistä asioista vaietaan. Mihin emme uskalla katsoa, miksi?

Teoksia on yhteensä 11. Kuten Abidin itse paneelikeskustelussa kertoi, ovat monet näyttelyn uusista teoksista syntyneet vuorovaikutuksessa Ateneumin arkkitehtuurin kanssa. Ateneum on ollut vaikuttamassa ja muokkaamassa kuvaamme muun muassa suomalaisuudesta ja niin sanotusta yhteisestä historiastamme jo vuodesta 1888 lähtien. Sen asema yhtenä maamme keskeisimpänä muistiorganisaationa resonoi Abidin taiteen kanssa, sillä muistamiseen ja identiteettiin liittyvät kysymykset ovat myös hänen taiteessaan keskeisiä.

Kaikki näkemäni ja kokemani teokset olivat vaikuttavia omalla tavallaan, sekä yksin että osana kokonaisuutta, nekin. Monet teokset synnyttivät erilaisia ajatuksia, mutta monet menivät myös hyvin syvälle, ihon alle, aiheuttaen erilaisia fyysisiä tuntemuksia; inhoa, pahoinvointia, epämukavuutta ja avuttomuutta, vihaakin.

Monia teoksia leimaa osaltaan tietynlainen sarkastinen ote, josta Abidin puhui myös paneelikeskustelussa. Monet hirmuteot saavuttavat ulottuvuuksia, jotka kaikessa kamaluudessaan vaikuttavat jollain tasolla jopa ironisilta, niin käsittämättömiä ne ovat. Koputus ovelle, ”Hei, tulimme tappamaan isäsi”, kuin mikäkin arkinen tervehdys, mukamas.

Abidin käsittelee teoksissaan myös kulttuuriamme, jossa meillä on mahdollisuus saada käsiimme lähes kaikki maailman tieto sekä kuvamateriaalia jopa suoraan striimattuna erilaisista tapahtumista ympäri maailmaa. Tieto on suoraan edessämme, mutta silti suljemme siltä niin usein silmämme. Tai mieluummin kuvaamme ja jaamme videon esimerkiksi YouTubeen kuin tartumme tilanteeseen ja tarjoamme apuamme. Ruudun takaa lieene helpompi edelleen etäännyttää ja irrottaa itsensä tapahtumista. Toisaalta poiskatsominen ja itsensä etäännyttäminen voi olla ihan inhimillistäkin. Kaikki se julmuus ja pahuus voi saada tuntemaan itsensä hyvin pieneksi ja voimattomaksi. Siksi etenkin niillä, joilla on valtaa, on vastuu.

Mielestäni näyttely vastaa esittämäänsä kysymykseen historian poispyyhkimisen mahdollisuudesta jopa tavallaan (sarkastisesti) nauraen ajatukselle. Ei, historiaa ei voi pyyhkiä pois, eikä pidäkään. Sitä vastoin se pitää tuoda ihmisten eteen yhä uudestaan ja uudestaan, erilaisin ja uusin tavoin. Merkitystä on sillä, millä tavoin ja mitä historiasta kerromme sekä keiden ääniä tuomme esille. Toisaalta on hyvä tunnistaa

ja tunnustaa, että monista historiallisista tapahtumista on vaiettu, ja vaietaan yhä edelleen. Kenen kertomuksiin voimme oikeastaan lopulta luottaa?

Viimeistään arkistoja, jotka pitävät sisällään eri ihmisten erilaisia kohtaloita, esittävällä teoksella mieleeni hiipi hankkeemme johtajan [Marjo Kaartisen sanat kirjoituksessa, joka käsittelee Hannu Väisäsen näyttelyä Anna Abmatovan neljä huonetta](#). Kaartinen kirjoittaa, kuinka esimerkiksi juuri taiteilijat voivat teoksillaan muistuttaa muun muassa historioitsijoita siitä, ”miten moninaisilla tavoilla vaikkapa juuri vainon ja vihan historiaa voidaan ja tarvitsee kertoa. Meidän historioitsijoiden tutkimukset, kirjat ja artikkelit eivät kerro läheskään kaikkea menneisyydestä eikä niiden tarvitsekaan.” Historiasta voi, ja pitää, kertoa myös sellaisin keinoin, joita taiteilijat käyttävät teoksissaan.

Joten, kuunnellaan, keskustellaan, opitaan, haastetaan, kohdataan – itsemme, toisemme, itsemme toistemme seurassa. Ja ennen kaikkea, katsotaan kohti, vaikka tuntuisi epämiellyttävältä. Tai itse asiassa juuri silloin, kun tuntuu epämiellyttävältä pitääkin katsoa ja miettiä, mitä voisimme tehdä toisin, paremmin.

Karoliina Sjö